

MICHAIL BULGAKOV

O VÁŠŇACH
A NERESTIACH

EUROPA

MICHAIL BULGAKOV

EUROPA

Vydanie a preklad publikácie z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Michail Bulgakov *O vášňach a nerestiach*

Preklad a poznámky © Silvia Šalatová 2023

Redakčná úprava © Martin Plch 2023

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2023 viac o komunikácii

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2023

Ako šesťdesiaty štvrtý zväzok edície Premena vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2023

Prvé slovenské vydanie

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-8237-015-0

O VÁŠŇACH A NERESTIACH

edícia
PREMENA
zväzok 64

MORFIUM

Kapitola 1.

Múdri ľudia už dávno zistili, že so šťastím je to ako so zdravím. Ak ho máš, ani si ho nevšímaš. Ale prejdú roky a ty na šťastie už iba spomínaš. A ešte ako spomínaš!

V myšlienkach sa vraciam do minulosti a zisťujem, žiaľ, až teraz, že skutočne šťastný som bol v zime roku 1917. Nezabudnuteľný, búrlivý a prevratný rok 1917...

Nazrievajúca revolučná metelica ma schytila ako zdrap roztrhaných novín a preniesla z hluchého, Bohom zabudnutého obvodu do okresného mesta. Nevídané, poviete si, okresné mesto! Ale ten, kto rovnako ako ja prežil pol roka trvajúcu krutú zimu, leto strávil uprostred nehostinných pustých lesov bez jediného dňa oddychu, ten, kto netrpezlivo trhal balík s týždeň starými novinami s takým búšením srdca, ako šťastne zamilovaný muž trhá belasú obálku, ten, kto sa trmácal k pôrodu osemnásť vierst na saniach, ten ma asi pochopí.

Petrolejová lampa možno vyvoláva pocit útulnosti, ale ja uprednostňujem elektrinu.

A tak som ich napokon uvidel – mámivé elektrické žiarovky! Hlavná ulica mestečka poriadne udupaná gazdovskými saňami, ulica, na ktorej, lahodiac i nelahodiac oku, visí kadečo. Výveska s čižmami, zlatý praclík, červené zástavy či obraz mladého muža s drzími prasačimi očkami a s absolútne neprirodzeným účesom, ktorý mal okoloidúcim naznačiť, že za sklennými dverami sa nachádza miestny Basile¹, ktorý vás za tridsať kopejok hocikedy oholí. Pravda, s výminkou sviatočných dní, ktorých je v mojej vlasti neúrekom.

Doteraz ma striasa pri pomyslení na Bazilove utierky. Tie utierky ma nútili vracat' sa v spomienkach k nemeckej učebnici o kožných ochoreniach. Na jednej z jej strán bol kruto realisticky vyobrazený tvrdý syfilitický vred na podbradku akéhosi

---

miestny hrdina, frajer (pozn. prekl)

občana. Ale nenechám si tými hroznými utierkami pokaziť svoje spomienky!

Na križovatke stál živý policajt, v zaprášenom výklade sa matne leskli kovové tácky napratané zákuskami s červenkastým krémom, ľudia sa premávali po námestí vystlanom senom, niektorí pešo, niektorí sa viezli, zhovárali sa, v trafike sa predávali včerajšie moskovské noviny, ktoré prinášali šokujúce správy, neďaleko bolo počuť zvolávajúci hvizd moskovských vlakov. Slovom, toto bola civilizácia, Babylon, Nevský prospekt.

A to som ešte nespomenul nemocnicu. Majú tu chirurgické, terapeutické, infekčné i pôrodnické oddelenie. Je tu aj operačná sála, v ktorej sa blyští autokláv a vodovodné kohútiky, lesknúce sa ako striebro. Stoly vybavené dômyselnými popruhmi, svorkami, zubami, závitmi. V nemocnici pracuje hlavný lekár, traja obyčajní praktickí lekári (okrem mňa), pomocní lekári felčiari, pôrodné asistentky, sestričky, je tu lekárňa a laboratórium. Predstavte si, LA-BO-RA-TÓ-RI-UM!!! S zeissovským mikroskopom a obdivuhodnou zásobou farbív.

Neustále som nad niečím žasol, podchvíľou ma šokovalo niečo nové. Prešlo veľa dní, kým som si zvykol, že prízemné nemocničné bloky sa v decembrovom súmraku akoby na povel vždy znovu rozžiarili elektrickým svetlom. To svetlo ma oslepovalo. Vo vaniach zurčala a bublala voda, z ktorej sa vynárali ošúchané drevené teplomery. Z detského infekčného oddelenia sa celý deň ozývali stony, bolo počuť tichý žalostný plač, pochrapkávanie, grganie...

Sestričky pobehovali hore-dolu...

Veru ťažký kameň sa odvalil z mojej duše. Už ma nedlávi-
lo bremeno osudovej zodpovednosti za všetko, čo sa na svete udeje. Nebol som vinný za akútnu brušnú prietrž a nemusel som zakaždým vyskakovať, keď na saniach priviezli rodičku s priečnou polohou plodu. Už sa ma netýkali hnisavé zápaly pľúc, ktoré bolo nevyhnutné okamžite operovať... Prvýkrát som sa cítil ako človek, ktorého zodpovednosť má určité hranice. Pôrod? Nech sa páči, ten nízky blok, aha, tam, to krajné okno zastreté bielym závesom. Je tam lekár pôrodník – sympatický, tučný, s ryšavými fúzikmi a plešinkou. To je jeho práca. Otočte

sánky a choďte tam, k oknu s bielym závesom! Komplikovaná zlomenina? Na to tu máme hlavného lekára chirurga. Zápal pľúc? Choďte na terapeutické oddelenie k Pavlovi Vladimirovičovi.

Ó, sláva ti, majestátna, dobre namazaná nemocničná mašinka! Ako nový šróbik vopred zhotovený na mieru som vkĺzol do zabehaného kolotoča detského oddelenia. Šarlach či záškrt ma celkom pohltili, stali sa pánmi mojich dní. No iba dní. V noci som opäť spal, pretože pod mojimi oknami nebolo počuť zlovestné nočné búchanie, ktoré ma zakaždým zdvihlo z postele a odvlieklo do tmy, do nebezpečenstva a do sveta nevyhnutnosti. Začal som po večeroch čítať. Samozrejme, najprv iba o záškrtke a šarlachu, ale potom, bohvie prečo, so zvláštnym záujmom aj *Feminora Coopera*². Pritom som nesmierne ocenil lampu nad mojím stolom, ale vychutnával som si aj tmavé, šedé kútiky na podnose samovaru, chladnuci čaj i spánok po bezsenných nociach, ktorého sa mi nedostávalo poldruha roka.

Taký som bol šťastný v zime roku 1917, keď ma preložili z hluchého a zafúkaného okrsku do okresného mesta.

Kapitola 2.

Prešiel mesiac, za ním druhý, tretí, rok 1917 odišiel do zabudnutia a odrazu tu bol február 1918. Zvykol som si na svoju novú situáciu a na svoj vzdialený okrsk som pomaly zabúdal. Z mojej pamäte sa už vytratila zelená lampa so šumiacim petrolejom, pomaly som zabúdal na svoju samotu, záveje... Aký som len nevďačný! Veď som pomaly zabúdal na svoje staré bojisko, kde som sám, bez akejkoľvek pomoci, bojoval s chorobami a podobne ako hrdina *Fenimora Coopera* som dokázal vlastnými silami vykľučkovať z najdivokejších situácií.

Zriedkakedy, ale predsa, ku mne priplávali útržky spomienok, najmä keď som sa so zastretým vedomím a s príjemnou

---

2 James Fenimore Cooper – významný americký spisovateľ prvej polovice 19. storočia (pozn. prekl.)

predstavou, ako sa ponorím do sna, ukladal do postele. Zelený plamienok, mihotajúci sa lampáš, vŕzgot saní... Krátky ston, potom tma, neutíchajúce zavíjanie fujavice po poliach... A potom všetko zhaslo a prepadlo sa do sna...

Zujímalo by ma, kto je tam teraz namiesto mňa. Niekto tam predsa musí byť. Viem, mladý lekár v mojom veku. Nuž, ja som si tam už svoje odkrútil. Február, marec, apríl a, povedzme, máj a moja stáž sa tu skončí. Takže na konci mája sa rozlúčim s mojím blikajúcim mestečkom a vrátim sa do Moskvy. A ak ma revolúcia schytí a unesie na svojich krídlach, zrejme si ešte pocestujem. No svoj starý obvod už aj tak nikdy v živote neuvidím. Nikdy! Hlavné mesto, klinika, asfalt, svetlo, svetlo, svetlo...

Takto som o tom premýšľal.

Ale aj tak som rád, že som v tom obvode pobudol. Stal som sa odvážnym človekom. Ničoho sa nebojím. Čo všetko som tam liečil! Naozaj všetko? Psychické ochorenia som neliečil. Ale počkať, na niečo si predsa len spomínam. Miestny agronóm sa nám tam takmer na smrť upil. A ja som ho liečil, mimochodom, neúspešne. Delírium tremes. Azda to nie je psychické ochorenie? Mal by som si prečítať niečo z psychiatrie. Ale načo? Možno neskôr, v Moskve. Teraz mám v hlave v prvom rade detské choroby a potom... zas len detské choroby. K tomu tá ťažká-preťažká detská receptúra! Aby ju čert vzal! Koľko piramidonu môžem podať desaťročnému dieťaťu? 0,1 alebo 0,15? Zabudol som. A trojročnému? Iba detské choroby, nič viac. Požehnane veľa šíalených náhod! Zbohom, obvod môj! Prečo mi dnes večer ten obvod tak vrta hlavou? Zelený plamienok... Veď som s ním už raz a navždy skoncoval. Dost', je čas spať!

„Prišiel vám list. Práve ho priviezli.“

„Dajte ho sem!“

V predsieni stála sestrička. Na nemocničnom bielom plášti mala cez plecia prehodený kabát s obodratým golierom. Na lacnej modrej obálke sa roztápali snehové vločky.

„Vy máte dnes službu na príjme?“ opýtal som sa zívajúc.

„Ja.“

„Nikoho nemáme?“

„Nie, je tam prázdno.“

„Ak niekoho privezú, dajte mi vedieť. Idem si ľahnúť,“ povedal som zívajúc, až mi ústa išlo rozdrapiť. Asi som hovoril dosť nezrozumiteľne.

„Dobre. Môžem už ísť?“

„Áno, áno, choďte.“

Sestrička odišla. Vrzli vonkajšie dvere a ja som sa odšuchtal do spálne. Cestou som prstami krivo a nedbanlivo trhal obálku.

Z obálky vypadlo pokrčené tlačivo s modrou pečiatkou môjho bývalého obvodu, mojej nemocnice! Nezabudnuteľné tlačivo...

Uškrnul som sa.

Zaujímavé, celý večer som naň myslel a hľa, tu sa mi môj obvod takto pripomenie. Žeby predtucha?

Pod pečiatkou bol nezmazateľnou chemickou ceruzkou načarbaný recept. Latinské slová, nečitateľné, poškrtané...

„Čo to má byť? Ničomu nerozumiem. Nejaký popletený recept,“ mrmlal som si pre seba, pritom sa môj zrak stále vracal k slovu *morphini*. Premýšľam, čo je na tom recepte také neobvyklé? Ach, už vidím, štvorpercentný roztok! Kto predpisuje štvorpercentný roztok morfia? A načo?

Obrátil som list a zívanie ma prešlo. Na druhej strane tlačiva bolo roztraseným písmom atramentom napísané:

11. februára 1918.

Milý kolega! Odpusťte, že píšem na recept. Nemám poruke iný papier. Veľmi ťažko a nedobre som ochorel. Nemá mi kto pomôcť a ja ani nechcem pomoc hľadať inde, iba u Vás.

Už druhý mesiac pracujem vo Vašom bývalom obvode, viem, že ste tu, v meste, dosť blízko mňa.

V mene nášho priateľstva z univerzitných liet Vás prosím, aby ste za mnou čím prv prišli. Hoci na jeden deň. Hoci iba na hodinu. A ak poviete, že som beznádejný prípad, uverím Vám. Alebo ešte existuje možnosť zachrániť ma? Áno, je možné, že mi ešte svitne nádej. Prosím Vás, nikomu nehovorte o obsahu tohto listu.

„Mária! Choďte okamžite do prijímacej ordinácie a zavolajte mi sestričku, ktorá má službu. Akože sa volá? Zabudol som. Proste tú, ktorá má dnes službu a ktorá mi pred chvíľou priniesla list. Čím skôr!“

„Idem.“

O niekoľko minút stála sestrička predou mnou, snehové vločky sa jej roztápali na obdratej mačke, ktorá kedysi poslúžila ako materiál na golier.

„Kto priviezol tento list?“

„Neviem, nepoznám ho. Taký jeden bradatý chlapík sa tu po ceste do mesta zastavil,“ vraví.

„Hm... môžete ísť. Alebo počkajte! Hneď teraz napíšem odkaz pre hlavného lekára, odneste ho, prosím, a prineste mi aj odpoveď.“

„Dobre.“

Môj odkaz pre hlavného lekára:

13. februára 1918.

Vážený Pavel Illarionovič. Práve som dostal list od môjho kolegu z univerzitných štúdií, doktora Poľakova. Pôsobí teraz v mojom bývalom Gorelovskom obvode. Je tam celkom sám. Ochorel a domnievam sa, že ťažko. Považujem za svoju povinnosť navštíviť ho. Ak dovolíte, zajtra odovzdám oddelenie na jeden deň doktorovi Rodovičovi a odcestujem za Poľakovom. Ten človek je momentálne celkom bezmocný.

S úctou, doktor Bomgard.

Odpoveď hlavného lekára:

Vážený Vladimír Michajlovič, choďte.

Petrov

Večer som strávil nad cestovným poriadkom železnice. Do Gorelova sa dá dostať takto: Zajtra o druhej popoludní moskovským poštovým vlakom, prejsť tridsať vierst³ železnicou do

---

3 versta – stará ruská dĺžková jednotka = 1 066,781 m (pozn. prekl.)

stanice N., tam vystúpiť a odtiaľ ešte dvadsaťdva vierst na saniach do gorelovskej nemocnice.

Pri troche šťastia budem v Gorelove zajtra v noci, premýšľal som už v posteli. Na čo len mohol ochoriieť? Na týfus, zápal pľúc? Ani jedno, ani druhé. Napísal by predsa: Mám zápal pľúc. Ale ten list je akýsi zmätený, zdá sa mi neúprimný, akoby niečo tajil. *Ťažko a nedobre som ochorel...* Ale na čo? Na syfilis? Áno, bude to tak, na syfilis. Zrejme je sám z toho zhrozený, tají to, bojí sa...

Ale na akých koňoch pôjdem do Gorelova? Bude to hlúpe, keď na stanicu dorazím po zotmení a nebudem sa mať ako dostať do cieľa. To teda nie, nájdem nejaký spôsob. Na stanici musím pohľadať niekoho s koňmi. Mám poslať telegram, aby po mňa poslal konský povoz? To nie, telegram príde až deň po mojom príchode. Telegram nemá krídla, bude ležať na stanici, až kým niekto náhodou nepôjde priamo do Gorelova. Poznám tie gorelovské zvyky, zapadákov, medvedí brloh.

List napísaný na recepte ležal na nočnom stolíku v kruhu svetla mojej lampy a vedľa neho spoločník mojej nešťastnej nespavosti, popolník s kôpkou nedopalkov. Krútil som sa v posteli na pohúžvanej plachte a v duši sa mi rodila nevôľa a mrzutosť. Ten list ma začal rozčuľovať.

Ozaj, ak to nie je niečo urgentné, ale, povedzme, syfilis, prečo sem nepríde sám? Prečo sa musím vo fujavici trmáčať ja za ním? Azda ho sám za jeden večer z toho neznámeho neduhu vyliečim? Alebo azda z rakoviny pažeráka? Akáže tam rakovina! Je odo mňa o dva roky mladší. Má dvadsaťpäť. Ťažko... Alebo žeby sarkóm? List je akýsi prihlúply, až hysterický. Z takého listu môže adresát dostať migrénu. No prosím, a už je tu! Akosi mi sťahuje žily na spánkoch. Do rána sa mi to rozšíri až na temeno, stiahne mi polovicu hlavy a do večera už budem hltáť piramidon s kofeínom. Ale kde vezmem na saniach piramidon? Od pomocného felčiara si musím vziať na cestu poriadny cestovný kožuch, vo svojom kabátci môžem zajtra zamrznúť. Čo s ním len môže byť? „*Svitne mi nádej...*“ To sa predsa píše v románoch, nie v dôležitej lekárskej korešpondencii. Spať, spať! Nemysliet' už na to! Zajtra sa všetko dozviem. Zajtra.

Štukol som vypínačom a moja izba sa ponorila do tmy. Spať! Tá žilka mi nedá pokoja. Mám právo hnevať sa na človeka za čudný list, keď ani neviem, o čo ide? Človek si nesie svoj kríž, trpí a napíše inému. Napíše to ako vie, ako to cíti. A je nedôstojné kvôli vlastnej migréne nadávať mu hoci len v myšlienkach. Možno to nie je ani neúprimný, ani romantický list. Seriožu Poľakova som nevidel dva roky, no veľmi dobre si ho pamätám. Vždy bol veľmi rozumný. Áno, zjavne teda došlo k nejakému nešťastiu. Moja žilka sa upokojila. Zdá sa, že prichádza spánok. Aký je mechanizmus spánku? Čítal som o tom vo fyziológii, ale aj tak je to pre mňa záhada. Vlastne ani neviem, čo je to spánok. Ako zaspávajú mozgové bunky? Priznávam bez mučenia, nerozumiem tomu. Nevieť prečo, ale som si istý, že ani autor učebnice fyziológie v tomto nemá celkom jasno. Jedna teória popiera druhú. A hľa, Serioža Poľakov stojí v zelenej blúze so zlatými gombíkmi nad cínovým stolom. Na stole leží mŕtvola...

Hm, áno, toto je spánok, toto je sen...

Kapitola 3.

Klop, klop! Buch, buch, buch! Kto je to? Čo chce? Nieкто klope, dočerta! Kde som? Čo sa stalo? Jasné, som vo svojej posteli. Ale prečo ma budia? Nuž, majú právo, mám službu.

„Zobud'te sa, doktor Bomgard!“ Mária sa došuchtala k vchodovým dverám a otvorila. Koľkože je hodín? Pol jednej. Noc. Takže som spal iba hodinu. A čo moja migréna? Je tu. Tu je!

Nieкто potichu zaklopal na moje dvere.

„Čo je? Čo sa deje?“

Pootvoril som dvere do jedálne. Z tmy na mňa hľadela sestričkina tvár a ja som si okamžite všimol, že je celá bledá, oči vzrušením naširoko otvorené.

„Koho priviezli?“

„Doktora z Gorelovského obvodu,“ odvetila zachrípnuto, no nahlas sestrička.

„Doktor sa zastrelil.“

„Po-ľa-ko-vo-va? Priviezli Poľakovova? To nie je možné! Poľakovova!“

„Ja neviem, ako sa volá.“

„Áno, samozrejme, už idem. A vy bežte k hlavnému lekárovi, zobudte ho, hneď teraz! Povedzte mu, že ho žiadam, aby okamžite prišiel do prijímacej ordinácie.“

Sestrička sa zvrtila a jej biela postava mi zmizla z očí.

Už o dve minúty ma na priedomí šľahla do tváre zlá, suchá a pichľavá fujavica, vnikla mi pod kabát a obrútila moje vyľakané telo.

V oknách prijímacej ordinácie žiarilo znepokojujúce biele svetlo. Pri vchode som sa v rozvírenom snehu zrazil s hlavným lekárom, ktorý utekal presne tam, kam aj ja.

„To je ten váš? Poľakov?“ opýtal sa chirurg pokašliavajúc.

„Nerozumiem tomu. Očividne je to on,“ odvetil som a spolu sme náhlivo vstúpili do ordinácie.

Z lavičky nám naproti vyskočila zababušená žena. Spod okraja hnedej šatky na mňa hľadeli známe uplakané oči. Spoznal som Máriu Vlasievnu, pôrodníčku z Gorelova, moju vernú pomocníčku pri pôrodoch v gorelovskej nemocnici.

„Poľakov? opýtal som sa.“

„Áno,“ odvetila Mária Vlasievna, „taká hrôza, doktor, trasiem sa celú cestu, aby sme ho doviezli živého.“

„Kedy?“

„Dnes ráno na svitaní,“ mumlala Mária Vlasievna, „príbehol strážnik a vravel, že u doktora v byte počul výstrel.“

Pod lampou rozlievajúcou ostré a znepokojujúce svetlo ležal doktor Poľakov. Už pri prvom pohľade na meravé, akoby kamenné podrážky jeho čižiem mi zovrelo srdce.

Sňali mu čiapku a pod ňou sa objavili vlhké polepené vlasy. Moje, sestričkine ruky i ruky Márie Vlasievny sa nad Poľakovom len tak mihali a spod kabáta vykukla biela gáza s rozpíjajúcimi sa žltó-červenými fľakmi. Hrudník sa mu slabo dvíhal. Nahmatal som pulz, mizol mi pod prstami, bol slabý, nepravdivý, nitkovitý a miestami sa celkom strácal. Chirurgova ruka sa natiahla k ramenu, uchytila medzi prsty bledú kožu, aby mu pichla gáfor. Tu ranený rozlepil pery, na ktorých sa objavil

ružovkastý krvavý pruh, trochu pohl modrými perami a sucho, slabo hlesol:

„Nechajte... gáfor. Dočerta s ním.“

„Mlčte,“ odvetil mu chirurg a vpichol žltý olej pod kožu.

„Zdá sa, že je zasiahnuté srdce,“ šepla Mária Vlasievna.

Odhodlane pristúpila k stolu a začala si prezerat' viečka raneného, ktoré boli bledé a bez krvi. Oči mal zatvorené. Sivo-fialové tieň, podobné tieňom pri západe slnka, stále zreteľnejšie sfarbovali ryhy okolo nosa a na tvári mu ako ortuť vystúpili drobné kvapôčky potu.

„Revolver?“ opýtal sa chirurg a myklo mu lícom.

„Browning,“ šepla Mária Vlasievna.

„Éch...“ akoby zlostne a vyčítavo povedal chirurg, mávol rukou a odchádzal.

Nechápavo som sa za ním otočil. Ešte jeden pár očí sa mihol nad mojím plecom. K hlave raneného pristúpil ďalší lekár.

Poľakov odrazu pohl ústami, krivo, ospalo, akoby chcel iba odohnat' dotieravú muchu, a potom sa jeho dolná čeľusť začala pohybovať, akoby sa niečím dusil a chcel to prehltnúť. Ten, kto videl ťažké strelné poranenia po revolveri, dobre pozná tento pohyb. Mária Vlasievna sa bolestne zamračila a vzdychla.

„Doktora Bomgarda...“ povedal sotva počuteľne Poľakov.

„Tu som,“ šepol som a môj hlas zaznel jemne priamo pri jeho perách.

„Zošit... je pre vás,“ chrapl'avo a ešte slabšie hlesol Poľakov.

Tu otvoril oči a obrátil ich k neradostnému, do temnoty odchádzajúcemu stropu. Temné zreničky sa akoby zvnútra začali nalievať sálajúcim svetlom, očné bielka boli odrazu takmer priezračné, belasé. Jeho pohľad ustrnul kdesi vo výške, oči sa zakalili a stratili tú mimovoľnú krásu.

Doktor Poľakov zomrel.

Je noc. Čoskoro začne svitať. Lampa svieti veľmi jasno, pretože mestečko spí a je dostatok prúdu. Všetko stíchlo. Poľakovovo telo leží v kaplnke. Je noc...

Na stole pred mojimi očami, červenými od čítania, leží otvorená obálka a list. Na ňom stojí:

Milý priateľu!

Nebudem na Vás čakať. Rozmyslel som si to. Nechcem sa liečiť. Je to beznádejné. A nechcem sa už ani ďalej trápiť. Už som toho zakúsil dosť. Chcem iných vystríhať: Buďte opatrní s bielymi kryštálkami rozpustnými v 25 dielikoch vody. Príliš som im veril. Tie ma zahubili. Môj denník Vám darujem. Vždy som Vás považoval za zvedavého človeka, ktorý má rád ľudské príbehy a osudy. Ak Vás to zaujíma, prečítajte si príbeh mojej choroby, môj chorobopis.

Zbohom, Váš S. Poľakov.

A ešte tam bolo dopísané veľkými písmenami:

Z MOJEJ SMRTI, PROSÍM, NIKOHO NEOBVIŇUJTE!

Doktor Sergej Poľakov, 13. februára 1918

A vedľa listu samovraha leží obyčajný školský zošit v čiernom obale. Prvá polovica strán je vytrhnutá. Vo zvyšnej polovici zošita sú krátke poznámky, najprv ceruzkou alebo atramentom, napísané zreteľným, dobre čitateľným písmom, na konci zošita už hrubou, technickou, miestami červenou ceruzkou a roztraseným, lajdáckym, krivým písmom s mnohými chybami, skratkami a neúplnými slovami.

Kapitola 4.

20. januára ...⁷⁴

... som veľmi rád. Chvalabohu, čím väčší zapadákov, tým lepšie. Ľudí nechcem ani vidieť a tu okrem chorých roľníkov žiadnych ľudí nevidím. Ale tí sa nijako nedotknú mojich rán. Mimochodom, ostatných poposielali do podobných obvodov. Celý náš ročník, ktorý nenarukoval na vojnu (členovia domobrany druhého stupňa, absolventský ročník 1916), dostal umiestnenky na vidiek. O ten sa nikto netrhá. Z mojich priateľov som mal informácie iba o Ivanovovi a Bomgardovi.

⁴ Nepochybne ide o rok 1917. (pozn. autora)

Ivanov si vybral Archangel'skú guberniu (vec vkusu) a Bommgard, ako som sa dozvedel od pomocnej lekárky, pôsobí v jednom hluchom obvode podobnom môjmu iba tri okresy od mňa, v Gorelove. Chcel som mu napísať, ale rozmyslel som si to. Nechcem nikoho ani vidieť, ani počuť.

21. januára

Fujavica. Nevadí.

25. januára

Áký nádherný, žiarivý západ slnka! Migrenin je spojenie antipyrínu, kofeínu a kyseliny citrónovej. V práškoch po 1,0. Azda je to možné po 1,0? Je.

3. februára

Dnes som dostal noviny za posledný týždeň. Nepustil som sa do čítania, ale neodolal som a pozrel som si aspoň časť venovanú divadlám. Minulý týždeň hrali Aidu. To znamená, že stála na javisku a spievala: *Môj milý priateľ, príď ku mne...* Má skutočne neobyčajný hlas a je zvláštne, že taký jasný hlas sa spája s takou temnou dušou...

(Tu je medzera, sú tu vytrhnuté dve alebo tri strany).

... samozrejme, že je to nedôstojné, doktor Poľakov. Je mladícky hlúpe takto pouličným slovníkom osočovať ženu iba preto, že odišla. Nechce s tebou byť, tak odišla. Koniec. Aké jednoduché vo svojej podstate! Operná speváčka sa zoznámila s mladým lekárom, rok s ním požila a odišla. Zabiť ju? Zabiť? Ach, aké je to všetko hlúpe, prázdne. Beznádejné!

Nechcem už na to myslieť. Nechcem!

11. februára

Tá nekonečná, večná fujavica... Ide ma uchytiť! Celé večery trávim sám, som sám. Zapálím lampu a sedím. Cez deň aspoň vidím ľudí. Ale pracujem mechanicky. Na prácu som si zvykol. Nie je to také strašné, ako som si myslel. Mimochodom, veľmi

mi pomohli skúsenosti z vojenskej nemocnice. Takže som sem neprišiel celkom negramotný.

Dnes som prvýkrát sám vykonal otočenie dieťaťa s panvovým koncom.

A tak sme tu pod snehom pochovaní traja – ja, Anna Kirillovna, pôrodná asistentka, a jeden pomocný lekár felčiar. Felčiar je ženatý. Felčiari i asistentka žijú v prístavbe nemocnice. A ja som sám.

15. februára

Včera v noci sa stala zaujímavá vec. Chystal som sa spať a odrazu ma ochromila bolesť žalúdka. Ale aká bolesť! Až mi na čele vystúpil studený pot. Predsa len, tá naša medicína je pochybná veda. Z čoho môžu u človeka, ktorý nemá absolútne žiadne ochorenie žalúdka alebo čriev (napríklad apendix), pečeň i obličky sú v absolútnom poriadku a trávenie bezchybne funguje, vzniknúť také bolesti, že ho až krúti na posteli?

So stonaním som zašiel do kuchyne, kde spáva kuchárka so svojím mužom Vlasom. Vlasa som poslal k Anne Kirillovne. Tá ku mne v noci prišla a musela mi pichnúť morfium. Vraví, že som bol celkom zelený. Ale z čoho?

Náš felčiar sa mi nepáči. Taký odľud! Ale Anna Kirillovna je veľmi milý a múdry človek. Čudujem sa, ako môže taká mladá žena žiť v tomto snehovom hrobe celkom sama. Muža má v nemeckom zajatí.

Nedá mi neskloniť sa pochvalne pred tým, kto ako prvý dostal z makovic morfium. Skutočné dobrodenie pre ľudstvo! Bolesť ustali po siedmich minútach od podania injekcie. Zaujímavé, predtým sa bolesti valili v jednej neustávajúcej vlne, nedali mi vydýchnuť, až ma zadúšalo. Akoby mi do brucha pichli žeravý kutáč a krútili ním. Asi po štyroch minútach od injekcie som už rozlišoval jednotlivé vlny bolesti.

Bolo by veľmi dobré, keby mal lekár možnosť priamo na seba vyskúšať mnohé lieky. Oveľa lepšie by potom rozumel ich účinkom. Po injekcii som prvýkrát po dlhých mesiacoch spal hlboko a dobre, bez myšlienok na moju bývalú, ktorá ma zradila.

16. februára

Ráno sa ma Anna Kirillovna v ordinácii opýtala, ako sa cítim, a povedala, že prvýkrát ma nevidí zachmúreného.

„Azda chodím zachmúrený?“

„A ešte ako!“ povedala rozhodne a dodala, že nemôže pochopiť, prečo stále mlčím.

„Som už raz taký...“

Ale nebola to pravda. Až do mojej rodinnej drámy som bol veľmi veselý a otvorený človek.

Súmrak prichádza skoro. Som v byte sám. Večer sa znovu prihlásila bolesť, ale nie silná, už iba ako tieň tej včerajšej. Bolelo ma niekde za hrudnou kosťou. Bál som sa, aby sa záchvaty bolesti nezopakovali, a tak som si sám pichol jeden centigram.

Bolesť takmer okamžite ustúpila. Dobré, že mi tu Anna Kirillovna včera nechala ampulku.

18. februára

Štyri injekcie nie sú nič strašné.

25. februára

Tá Anna Kirillovna je teda čudná! Akoby som ani nebol lekár. Poldruha ampulky = 0,015 morph? Áno.

1. marca

„Doktor Poľakov, buďte opatrný!“

Hlúposti!

Opäť súmrak.

Prešla už polovica mesiaca a ja som si ani raz nespomenul na moju bývalú. Na tú, ktorá ma zradila a opustila. Postava Amneris⁵ zmizla zo scény. A som za to na seba hrdý! Som chlap!

---

5 Postava z Verdiho opery Aida. (pozn. prekl.)

Anna K. sa stala mojou tajnou milenkou. Ináč to ani nemohlo dopadnúť. Sme ako uväznení na neobývanom ostrove.

Sneh sa zmenil, odrazu je akýsi sivý. Kruté mrazy pominuli, ale metelice sa po čase vrátili.

Prvá minúta: Pocit, akoby sa mi niečo dotklo šije. Tento dotyk ma hreje a šíri sa. V druhej minúte odrazu prichádza studená vlna v dolnej časti hrudníka a za ňou nastupuje neobyčajné rozjasnenie mysle, výbuch energie a čínorodosti. Akékoľvek nepríjemné pocity miznú. Je to vrchol prejavu duševnej sily človeka. A keby som nebol ovplyvnený medicínskym vzdelaním, povedal by som, že normálne môže človek pracovať iba po injekcii morfia. Naozaj, na čo je dobrý taký človek, keď ho aj najmenšia boliestka dokáže celkom vyhodiť zo sedla?!

Anna K. sa bojí. Upokojujem ju. Rozprávam jej, že už od detstva som sa líšil od iných mohutnou silou vôle.

2. marca

Dorazili k nám správy o niečom grandióznom. Vraj zvrhli Nikolaja II.

Líham si spať veľmi skoro. Asi o deviatej. A spím sladko.

10. marca

Takže revolúcia... Dni sú dlhšie a súmrak akoby trochu belasejší.

Také sny na svitaní sa mi nikdy predtým nesnívali. Dvojité sny. Pritom ten hlavný z nich je, povedal by som, akoby sklenný. Je priezračný.

V sne vidím silno osvetlenú rampu, prýšti z nej rôznofarebný prúd svetla. Amneris spieva, mávajúc zeleným perom. Orchester je nadpozemský, jeho tóny sú neobyčajne plné. Nevieam to ani opísať slovami. Veď v normálnom sne hudbu nepočuť. (V normálnom? Otázka je, ktorý sen je normálnejší? Teraz žartujem...) Hudba je v sne bez zvukov, no v mojom sne ju počujem priam nadpozemsky, nebesky! A čo je hlavné, jej intenzitu si môžem ľubovoľne sám nastaviť. Môžem ju zintenzívniť, stlmiť. Spomínam si, že vo Vojne a mieri sa opisuje, ako Peťa

Rostov v polosne prežíval presne takýto stav. Lev Tolstoj je vynikajúci spisovateľ!

Teraz niečo o priezračnosti. Z prelievajúcich sa farieb Aidy vystupuje absolútne reálne okraj môjho písacieho stola, ktorý vidno od dverí pracovne. Vynára sa lampa, lesknúca sa dlážka a cez vlny hudby orchestra Bolšoho teatra dokonca prenikajú zreteľne počuteľné kroky, ktoré mi znejú veľmi príjemne, ako nežné kastanety.

Je teda osem hodín, to Anna kráča ku mne, aby ma zobudila a oznámila mi, čo sa deje v prijímacej ordinácii.

Nevie o tom, že ma nemusí budiť, že ja všetko počujem a môžem sa s ňou rozprávať.

Takže toto je moja včerajšia skúsenosť.

Anna: Sergej Vasilievič...

Ja: Počujem. (a hudbe ticho zavelím – silnejšie!)

Hudba pridáva mohutný akord.

Dis-mol...

Anna: Máme objednaných dvadsať pacientov.

Amneris (spieva).

Mimochodom, toto sa nedá opísať na papieri. Sú tieto sny škodlivé? Ó, to nie! Po nich vstávam silný a svieži. A pracujem dobre. Dokonca sa mi vrátilo aj niekdajšie pracovné zanietenie, takmer som ho už stratil. Ešte nedávno sa všetky moje myšlienky točili okolo bývalej ženy.

Ale teraz som spokojný.

Som spokojný.

19. marca

Večer som sa pohádal s Annou K.

„Už vám nebudem pripravovať roztok.“

Začal som ju prehovárať:

„Hlúposti, Anuška. Veď nie som malý.“

„Nebudem. Zahubí vás to.“

„Nuž, ako chcete. Ale viete, že mám bolesti v hrudníku.“

„Liecťe sa.“

„Kde?“